

Jordreformen inifrån

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Ur tidskriften Södra Afrika nr. 5 2006.

CHRISTINA LAMB HAR ARBETAT länge för brittiska *Sunday Times* och rest många gånger till Zimbabwe. Förra året listade Robert Mugabe henne som "enemy of the state".

– Ja, det var aningen oroande eftersom jag befann mig i landet då, säger hon.

Men inte tillräckligt oroande för att hon skulle hålla sig borta, hon har rest tillbaka flera gånger sedan dess och på bordet mellan oss ligger hennes nya bok *House of Stone*, som skildrar två personers mycket olika uppväxt i Zimbabwe. "Den sanna berättelsen om den vite farmaren Nigel och hans svarta hemhjälp Aquí" lyder texten på omslaget och jag inledde läsningen med viss skepsis. Men det som skulle kunna ha varit en schablonmässig gestaltning av den fattiga svarta kvinnan och den rike vite mannen, visade sig tvärtom vara en informativ och fängslande

berättelse som känsligt närmade sig det historisk och politiskt laddade minfält mellan två personer varav den ena vuxit upp under extremt fattiga förhållanden och lärt sig om hunger, medan den andre fått lära sig att världen ligger vid hans fötter.

CHRISTINA LAMB MÖTTE Aquí och Nigel för första gången 2002 och genom intervjuer, samtal och resor ut i de miljöer som skildras, kom hon dem mycket nära. Resultatet är en stark, detaljerad och personlig berättelse där Aquí och Nigel får stort utrymme. Deras historier tvinnas samman och knyts löpande till den större politiska och historiska kontexten av Zimbabwes smärtsamma tillblivelse. Lamb guidar skickligt läsaren från den tid då Cecil Rhodes män lurade Lobengula på hans land, till när Ian Smith chockerade världen genom att deklarerera ett

självtändigt Rhodesia, det brutala inbördeskriget och euforin då Zimbabwe blev självständigt.

– Zimbabwe är ett vackert och vänligt land och jag har aldrig blivit hotfullt bemött, understryker hon.

När Mugabe lanserade sin jordreform år 2000 började Christina Lamb resa allt oftare till Zimbabwe. Vita farmare såg sina gårdar bli beslagtagna och Nigel var en av dem. Till hans bestörtning var Aqui bland krigsveteranerna som jagade bort honom från gården.

– Jag lärde mig mycket under intervjuerna, det är svårt för någon som kommer utifrån att förstå de historiska och känslomässiga band som finns till mark i Zimbabwe.

MUGABE HAR FRAMGÅNGSRIKT marknadsfört sin jordreform som en kamp mot kolonialismens förgångna oförrätter. Men Christina Lamb menar att reformen inte alls är en uppgörelse med kolonialismen och hon anser att västerländska journalister gjorde Mugabe en tjänst genom att fokusera så mycket på de vita jordbrukarna när invasionerna av gårdarna inleddes. De glömde bort de svarta lantarbetarna trots att hundratusentals av dem förlorade sina hem och sitt leverbröd. Staten betraktade dem med stor misstänksamhet, och flera torterades och miss-handlades. Många tog sin tillflykt till landsbygden där torr och obördig mark erbjuder lite att leva av.

– För två månader sedan var jag i några byar där folk överlevde på insekter, rötter och frön, säger Christina Lamb.

– Mugabe har inte delat ut mark till lantarbetarna. De flesta gårdarna har hamnat i händerna på hans ministrar eller vänner. Varför gjorde han inte något åt situationen under sina första tjugo år vid makten utan först när hans egen position hotades?

MUGABE HAR SKAPAT ETT NÄT omkring sig av högt uppsatta militärer och partimedlemmar, samt folk från det civila samhället såsom biskopar och domare. De vill alla upprätthålla status quo och Christina Lamb beskriver hur de tjänar pengar på Zimbabwes höga inflation.

– Om man ingår i regeringen eller är omtyckt av den, kan man köpa utländsk valuta till en förmånlig kurs och sedan sälja den på marknaden för nära åtta gånger så mycket. De som tjänar mycket på inflationen vill inte att saker förändras.

För ett år sedan anlände Christina Lamb till Zimbabwe kort efter Mugabes operation ”Murambatswina”, då 700 000 hem jämnades med marken.

– Jag gick omkring bland bråten och försökte förstå vad som hade hänt. Jag var helt chockad, säger hon.

– Murambatswina var Mugabes sätt att komma åt den svarta urbana befolkningen som han trodde hade röstat emot honom i senaste valet. Vilket återigen bevisar att konflikten i Zimbabwe handlar om en mans desperation att behålla makten.

Några dagar efter intervjun reser jag med en taxichaufför som ursprungligen kommer från Harare, men nu arbetar i Kapstaden. Jag frågar honom om den höga inflationen och den korta medellivslängden. Han rycker på axlarna och säger att media alltid har en tendens att överdriva. Men det innebär inte att han stödjer Mugabe.

– Det finns ingen demokrati i Zimbabwe, säger han.

När jag undrar vad han tror skulle kunna bidra till en förändring, ler han snabbt mot mig i backspeglarna.

– Vi ber, säger han.